گزارش یک

مهسا گربندی

گام بزرگ شهرداری تهران در جهت نوسازی و تقویت ناوگان خدمات شهری

ارابه‌های رفاهی در خدمت پایتخت

۳۶۶ دستگاه جدید به میدان آمده تا پایتخت را در برابر بحران‌ها مقاوم‌تر کنند، اما این شهر به عزم و هم‌افزایی هم نیاز دارد

تهران، شهری که هر روز با چالش‌های متنوع شهری و زیست‌محیطی روبه‌رو است، امروز یک گام مهم به سوی بهبود خدمات و افزایش تاب‌آوری برداشت. شهرداری پایتخت در مراسمی ویژه از بزرگ‌ترین مجموعه ماشین‌آلات خدمات شهری رونمایی کرد، مجموعه‌ای شامل ۳۶۶ دستگاه خودرو و تجهیزات تخصصی که گستره‌ای وسیع از نیازهای شهری را پوشش می‌دهد. این تجهیزات، علاوه بر انجام امور روزمره و ضروری مانند جمع‌آوری زباله، مدیریت نخاله‌ها و برف‌روبی، توانایی مقابله با بحران‌های غیرمنتظره و پیچیده‌ای مانند آواربرداری و حوادث اضطراری را نیز فراهم می‌کنند.

با این حال، تهران به عنوان کلانشهری با جمعیت و وسعت بسیار بالا، نیازمند تمهیداتی فراتر و گسترده‌تر است تا بتواند به شکل پایدارتری پاسخگوی چالش‌های پیش‌رو باشد. رونمایی از این مجموعه، اگرچه گامی مثبت و ضروری در مسیر تقویت تاب‌آوری شهر است، اما صرفاً آغاز راهی طولانی‌تر است که نیازمند برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری مداوم برای ارتقای زیرساخت‌ها و خدمات شهری خواهد بود.

همچنین همزمان با این اقدام، اهمیت نظارت مستمر بر عملکرد این تجهیزات و به‌روزرسانی مستمر ناوگان نیز غیرقابل چشم‌پوشی است. توسعه خدمات شهری نیازمند رویکردی پویا و چابک است که بتواند به سرعت خود را با تغییرات و نیازهای جدید شهر و شهروندان هماهنگ کند. بنابراین، علاوه بر افزایش کمی ماشین‌آلات، توجه ویژه به آموزش نیروی انسانی، بهره‌وری تجهیزات و به‌کارگیری فناوری‌های نوین، از الزامات اصلی تحقق مدیریت شهری کارآمد و پاسخگو در تهران است.

گامی در تجهیز و تاب‌آوری تهران

وقتی که پیچیدگی‌های زندگی شهری به اوج می‌رسد، میزان آمادگی ناوگان خدمات شهری، کلید حفظ پایداری و آرامش شهر است. روز گذشته، شهرداری تهران با رونمایی بزرگ‌ترین مجموعه تجهیزات خود، این آمادگی را به نمایش گذاشت. داوود گودرزی، معاون خدمات شهری و محیط‌زیست شهرداری تهران در جمع خبرنگاران از رونمایی مجموعه‌ای بی‌سابقه از ماشین‌آلات خدمات شهری خبر داد، مجموعه‌ای که شامل ۳۶۶ دستگاه خودرو و تجهیزات تخصصی است و از این میان، ۲۱۰ دستگاه سبک و سنگین به طور رسمی معرفی شدند. به گفته او، این رونمایی از نظر تعداد و ارزش ریالی، بزرگ‌ترین رویداد در تاریخ شهرداری تهران محسوب می‌شود.

گودرزی با تأکید بر اهمیت توسعه و نوسازی ناوگان خدمات شهری گفت: «برای ارائه خدمات بهتر و زندگی آرام‌تر به شهروندان، باید ناوگان خود را به‌روز و مجهز کنیم. این تجهیزات نه فقط در شرایط عادی مثل جمع‌آوری زباله، نخاله و برف‌روبی، بلکه در مواقع بحران و حوادثی مانند آواربرداری، نقش حیاتی دارند.»

معاون خدمات شهری شهرداری تهران توضیح داد که این مجموعه گسترده شامل انواع ماشین‌آلات است، از خودروهای سبک و آمبولانس‌های ویژه بهشت زهرا گرفته تا خودروهای آتش‌نشانی سبک و سنگین، انواع لودر، بیل مکانیکی و بابکت برای عملیات آواربرداری و خودروهای جدید شهربان. ارزش کل این تجهیزات بالغ بر ۴ هزار میلیارد تومان است که بخشی از آن امروز رونمایی شد و مابقی به مرور به ناوگان افزوده خواهد شد.

او به نقش کلیدی شورای شهر و معاونت مالی شهرداری در تأمین بودجه این پروژه اشاره کرد: «شورای شهر امسال اعتبار لازم را تخصیص داد و ما توانستیم با پیگیری مستمر این منابع را جذب کنیم. تهران با این وسعت و جمعیت عظیم، به ناوگانی مجهز و آماده نیاز داشت که این نیاز را برطرف کردیم.» گودرزی افزود: «از ابتدای دوره مدیریت فعلی، شناسایی نقاط ضعف ناوگان خدمات شهری در دستور کار قرار گرفت و بر اساس همین تحلیل‌ها، خرید و نوسازی ماشین‌آلات در اولویت قرار گرفت. امروز خوشحالیم که ۳۶۶ دستگاه ماشین تخصصی و سنگین را به مجموعه خدمات شهری اضافه می‌کنیم.»

معاون شهردار تهران تأکید کرد که پیام این رونمایی، امید و اطمینان برای شهروندان است: «تهران باید شهری تاب‌آور باشد. تجربه جنگ ۱۲ روزه و عملیات‌های آواربرداری نشان داد که در کجاها ضعف داشتیم. با شناسایی این خلأها، حرکت جدی برای تقویت ناوگان انجام شد.»

او در پایان یادآور شد که در حالی که معاونت حمل و نقل به توسعه ناوگان عمومی می‌پردازد، معاونت خدمات شهری نیز بر گسترش خدمات تخصصی و جانبی مانند توسعه پمپ بنزین‌ها تمرکز کرده‌است. به گفته گودرزی، همه این اقدامات در راستای خدمت‌رسانی بهتر و بیشتر به مردم و تحقق شعار «خادمین شهروندان» صورت می‌گیرد و با ورود این تجهیزات جدید، کیفیت خدمات شهری به شکل چشمگیری ارتقا خواهد یافت.

راهی برای کاهش دغدغه و افزایش آرامش شهروندان

همچنین علیرضا زاکانی، شهردار تهران، در مراسم رونمایی از بزرگ‌ترین مجموعه ماشین‌آلات خدمات شهری، با تأکید بر اهمیت کاهش دغدغه‌های مردم گفت: «هدف اصلی ما این است که ظرفیت و توانایی خود را به حدی افزایش دهیم که آرامش و آسایش شهروندان در پایتخت بیش از پیش تأمین شود.»

او افزود: «ارزش و اهمیت این آرامش تا حد زیادی به افزایش کارایی خدمات و ارائه خدمت با کیفیت‌تر و ظرفیت بالاتر برمی‌گردد. تلاش مجموعه مدیریت شهری در چهار سال اخیر بر این بوده که نیازهای جامعه را به دقت بررسی و واکاوی کنیم تا بتوانیم با آمادگی و دقت بیشتری زمینه خدمت‌رسانی بهتر را فراهم کنیم.»

زاکانی با اشاره به تجربه جنگ تحمیلی ۱۲ روزه تهران گفت: «آموختیم که علاوه بر پیش‌بینی‌های قبلی، باید پیش‌بینی‌های جدیدی نیز داشته باشیم. برای نمونه، در گذشته زمستان‌های سخت و بارش برف در شمال شهر مشکلاتی ایجاد می‌کرد، اما با بررسی و تحلیل شرایط، راهکارهایی برای ارتقای خدمات و آمادگی مناطق در برابر این وقایع تدوین شد. به این ترتیب، هرگاه هشدار برف سنگین اعلام می‌شود، اقدامات زیرساختی لازم انجام می‌گیرد تا کمترین مشکل برای شهروندان به وجود آید.»

شهردار تهران تأکید کرد که آمادگی و پیش‌بینی دقیق، کلید موفقیت در ارائه خدمات مطلوب است: «امروز با رونمایی از این بسته بزرگ ماشین‌آلات که شامل تجهیزات مرتبط با حوزه‌های پسماند، بهشت زهرا و آتش‌نشانی است، تهران را برای مواجهه بهتر با چالش‌ها و ارتقای خدمات آماده‌تر می‌کنیم.»

زاکانی با قدردانی از همه دست‌اندرکاران این پروژه گفت: «با تمام وجود از همه کسانی که کمک کردند این کار بزرگ انجام شود سپاسگزارم. ما در تلاشیم با توسعه امکانات حوزه‌های خدماتی مانند آتش‌نشانی، پسماند، بهشت زهرا و مدیریت بحران، خدمت‌رسانی به شهروندان را ارتقا دهیم.»

او همچنین با بزرگداشت یاد و خاطره شهدا اظهار داشت: «خوشحالیم که امروز این بسته را به مردم تهران هدیه می‌دهیم و امیدواریم خداوند ما را با شهدا محشور کند. هر خدمتی که در هر حوزه‌ای انجام می‌شود، در واقع خدمت به امام زمان (عج) است.»

در حاشیه این مراسم، شهردار تهران به خبرنگاران درباره جزئیات و آثار این مجموعه ماشین‌آلات توضیحاتی داد: «یکی از نکات مهم خودروهای دوکابین آتش‌نشانی جدید است که امکان اعزام یک تیم کامل را با یک ماشین فراهم می‌کند. این خودروها به دلیل سازگاری با معابر تهران، سرعت عمل و اثربخشی بالایی دارند.»

زاکانی خبر داد که تا عید ۳۵ دستگاه دیگر از این خودروها وارد ناوگان خواهد شد و افزود: «بر اساس تجربه‌های کسب شده در جنگ ۱۲ روزه و تحلیل نیازهای حوزه آواربرداری، تجهیزات مرتبط را تقویت کردیم.»

او ادامه داد: «برخی از این تجهیزات مانند نردبان‌ها و بیل‌های مکانیکی از خارج وارد شده‌اند و برخی دیگر روی شاسی‌های وارداتی در داخل کشور تجهیز شده‌اند. همچنین تعدادی از این ماشین‌آلات به طور کامل در داخل تولید شده‌اند.» شهردار تهران تأکید کرد: «اولویت ما استفاده از تجهیزات تولید داخل است، اما در مواردی که امکان تولید داخلی وجود ندارد، ناچار به واردات هستیم.» در پایان، زاکانی ابراز امیدواری کرد که این اقدام‌ها باعث افزایش آرامش، رفاه و آسایش مردم شود و زمینه خدمت‌رسانی بهتر و مؤثرتر به شهروندان تهرانی را فراهم کند.

فرصتی برای تاب‌آوری و پیشرفت مشترک

تهران، پیچیده و چالش‌زده‌است که هر روز با مسائل گسترده‌ای روبه‌رو می‌شود. بهبود شرایط زندگی در چنین شهری، نه با شعار بلکه با همکاری و برنامه‌ریزی دقیق و مستمر ممکن است. تجهیز ناوگان خدمات شهری، فرصتی برای شروع تغییرات واقعی و گامی به سمت مدیریت بهتر بحران‌ها و نیازهای روزمره است.

پیش روی تهران، مسیری طولانی قرار دارد که برای عبور از آن، فقط ماشین‌آلات و تجهیزات کافی نیستند. موفقیت در این مسیر، نیازمند تعهد و همکاری مستمر همه بخش‌هاست؛ از مسئولان گرفته تا خود شهروندان. بدون شک تاب‌آوری شهری وقتی به واقعیت تبدیل می‌شود که زیرساخت‌ها، دانش فنی و مشارکت اجتماعی به هم پیوند بخورند و به عنوان یک کل هماهنگ عمل کنند.

اما سؤال مهم این است که چگونه می‌توان از این فرصت بهره برد تا تهران نه تنها مقاوم‌تر، بلکه هوشمندتر و دقیق‌تر در پاسخ به نیازهای شهروندان خود باشد؟ جواب این سؤال در دستان همه ماست؛ در همکاری مؤثر، تصمیم‌گیری آگاهانه و تلاش مستمر برای ساختن شهری بهتر و ارتقای کیفیت زندگی همه ساکنانش. بی‌تردید آینده تهران، محصول تلاش‌های امروز همه ماست.

گزارش ۲

رضا علیپور

رسانه، محور مقابله با بار روانی «نه جنگ، نه صلح»

«جوان» در گزارشی با نگاه به تجربه دیگر کشورها به بررسی راهکاری اجتماعی برای مقابله با فشارهای روانی دشمن بر جامعه به بهانه‌هایی مانند اسنپ‌بک، تحریم‌ها و مانند آنها پرداخته است

در روزهای اخیر، فعال‌شدن مکانیسم «اسنپ‌بک» و بازگشت تحریم‌های بین‌المللی بیشتر به یک تهدید روانی برای جامعه ایران تبدیل شده تا یک تهدید اقتصادی جدید. کارشناسان معتقدند اثرات عملی این تحریم‌ها محدود است، اما جنبه روانی آن می‌تواند انتظارات تورمی را تحریک کند؛ به همین دلیل دولت باید تصویر واقعی آینده را با زبانی روشن و شفاف با مردم در میان بگذارد و انتظارات تورمی را مدیریت کند. به عبارت دیگر، رمز عبور از بحران پیش‌رو نه در تلاش برای ایجاد معجزه اقتصادی، بلکه در مدیریت هوشمندانه ذهنی جامعه است. تجربه نشان می‌دهد اگر پیشاپیش انتظارات منفی کنترل و شفاف‌سازی نشود، بازار ارز و کالاها به نوسانات دامن می‌زند. کارشناسان تأکید دارند بازگشت تحریم‌ها و فعال شدن مکانیسم ماشه بیش از آنکه مسئله‌ای حقوقی یا سیاسی باشد، یک رخداد روانی است و بخش زیادی از اثر واقعی آن پیشاپیش مستهلک شده‌است، بنابراین باید فضا به شکلی مدیریت شود که مردم جامعه در چنین فضایی آرامش لازم را حفظ کنند.

ریشه‌یابی تاب‌آوری جامعه ایران

ایران طی دهه‌های اخیر بارها با شوک‌های شدید از جنگ گرفته تا تحریم مواجه شده و همچنان تاب‌آور مانده است تحلیل‌ها نشان می‌دهد این تاب‌آوری عمدتاً حاصل درهم‌تنیدگی اجتماعی، سوگیری‌های رفتاری و تطابق نهادی است. به بیان دیگر، پیوندهای قوی خانوادگی و اجتماعی، تجربه مشترک تحمل بحران‌های مثل جنگ و تحریم‌های اقتصادی و فرهنگ اقتصاد بقا یعنی اعتماد به شبکه‌های غیررسمی و پس‌انداز اضطراری تا حد زیادی مانع از فروپاشی اجتماعی شده‌اند.

این تاب‌آوری ذاتی جامعه ایران بیشتر ناشی از واکنش‌های دفاعی و تجارب جمعی تاریخی است و تا زمانی برقرار مانده که ساختارهای اصلی سیستم اقتصادی - اجتماعی تغییرات بنیادین نکرده باشند با این حال، تحلیلگران هشدار می‌دهند که استمرار این تاب‌آوری بدون اصلاحات ساختاری دشوار است.

پیامدهای روان‌شناختی شوک‌های اقتصادی و سیاسی

بحران‌های اقتصادی ناگهانی معمولاً با افزایش اضطراب و استرس در میان مردم همراهند، تحلیل‌ها نشان می‌دهد در چنین شرایطی عواملی مانند بی‌ثباتی اقتصادی، تورم بالا و نگرانی از آینده منجر به افت بهزیستی هیجانی به معنای امید و رضایت از زندگی و تضعیف بهزیستی اجتماعی به معنای احساس تعلق به جامعه و مشارکت جمعی می‌شوند.

در واقع، ناپایداری اقتصادی با زلزله خاموش روان قابل مقایسه است که بر بنیان‌های ذهنی جامعه اثر می‌گذارد؛ کاهش کیفیت خواب، خشم مزمن، حملات پانیک و کاهش تمرکز از نشانه‌های شایع آن است، به عنوان نمونه، در بحران اقتصادی اخیر آرژانتین با تورم سرسام‌آور، روان‌شناسان گزارش می‌کنند که اکثریت بیماران در جلسات مشاوره با اضطراب و افکار منفی شدید درباره اوضاع اقتصادی مراجعه می‌کنند. درصد قابل توجهی یعنی حدود نیمی از شرکت‌کنندگان یک بررسی، اقتصاد را علت اصلی وضعیت روانی بحرانی خود اعلام کرده‌اند، بنابراین مقابله با این وضعیت نیازمند راهبردهای روان‌شناختی شامل کاهش استرس، ارتقای تاب‌آوری فردی و جمعی و کنترل احساسات منفی است.

از سوی دیگر، تاب‌آوری اجتماعی نیز نقشی کلیدی ایفا می‌کند. پژوهش‌ها در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی نشان داده در جوامعی که اعتماد عمومی به نهادهای رسمی پایین و شکاف بین دولت و ملت بالا باشد، بحران‌های اقتصادی به اعتراضات اجتماعی گسترده و کاهش سرمایه اجتماعی منجر می‌شود. ایران نیز با وجود همه نابسامانی‌ها توانسته بخشی بزرگی از «سرمایه اجتماعی» خود را حفظ کند که مصادق آن در جنگ اخیر با رژیم صهیونیستی و امریکا نمودار شد. پژوهشگران با تأکید براینکه این سرمایه نباید دست کم گرفته شود، خاطرنشان می‌کنند بدون تقویت آن بحران‌های جدید توان مواجهه را تحلیل می‌برند.

نقش رسانه‌ها و ارتباطات در بحران

رسانه‌ها در شرایط بحران اقتصادی به مثابه پلی بین دولت و مردم عمل می‌کنند و می‌توانند اضطراب جمعی را تشدید یا تعدیل کنند. می‌توان وظایف کلیدی رسانه‌ها در این شرایط را عبارت از انتقال مداوم اطلاعات دقیق و به‌روز به مردم، آموزش روش‌های مقابله با استرس و امیدبخش کردن فضا دانست.

ارائه اخبار و تحلیل‌های صحیح و به‌موقع موجب کاهش شایعه‌پراکنی و سوءتفاهم می‌شود و اعتماد عمومی را تقویت می‌کند. همچنین رسانه‌ها با نمایش تلاش‌های موفق دولت یا زندگی روزمره مردم مانند رویدادهای اجتماعی امیدبخش، می‌توانند حس امنیت روانی جامعه را افزایش دهند.

به عبارت دیگر، تولید محتوا باید فراتر از اطلاع‌رسانی صرف باشد و به ارتقای تاب‌آوری فردی و اجتماعی کمک کند. برای نمونه، یکی از منابع روانشناسی تأکید می‌کند رسانه‌های مسئول می‌توانند جامعه را به سمت پایداری و مقاومت بیشتر سوق دهند و ضروری است اقدامات رسانه‌ای در بحران به گونه‌ای طراحی شوند که تاب‌آوری اجتماعی ارتقا یابد.

از سوی دیگر، انتظارات اقتصادی و رفتار مردم در بازار تا حد زیادی تحت‌تأثیر سوگیری‌های شناختی و پیام‌های رسانه‌ای است. کارشناسان اقتصاد رفتاری می‌گویند تکرار هدفمند اخبار حتی نادرست می‌تواند انتظارات تورمی را شکل دهد و تصمیم سرمایه‌گذاران را تحت‌تأثیر قرار دهد.

تجربه‌های بین‌المللی در بحران‌های اقتصادی

آرژانتین از جمله کشورهایی است که اخیراً بحران اقتصادی شدید داشته‌است. تورم افسارگسیخته در این کشور موجب افزایش گسترده مشکلات روانی شده‌است. روان‌شناسان گزارش می‌کنند که نشانه‌های اضطراب و حملات پانیک در افراد بیداد می‌کند و مراجعه به روان‌درمانگران به شدت افزایش یافته‌است. نکته قابل توجه آنکه آرژانتین در عین حال بالاترین سرانه روان‌درمانگر (روان‌شناس) در جهان را دارد. این نشان از نیاز شدید عمومی به حمایت‌های روانی دارد. همچنین پژوهش‌ها حاکی است کاهش دسترسی به خدمات بهداشت روان مثلاً به دلیل هزینه‌ها، خود می‌تواند بحران بعدی ایجاد کند. راهبرد عملی در آرژانتین ترکیبی از توسعه خدمات روان‌درمانی عمومی و شکل‌دهی گفتمان امید است، به عنوان مثال، انتقال احساس همبستگی اجتماعی و برجسته کردن داستان‌های موفقیت شخصی یا گروهی تا حدی اضطراب جمعی را کاهش می‌دهد.

در ترکیه کاهش ارزش لیر و افزایش تورم در سال‌های اخیر موجب بروز نگرانی گسترده در بین مردم شد. اگرچه آمار دقیقی از اثرات روان‌شناختی موجود نیست، تجارب نشان می‌دهد بحران ارزی پایدار در ترکیه به کاهش امید به آینده و افزایش نارضایتی از دولت انجامید. رسانه‌ها و دولت در هر دوره‌ای تلاش کردند با اعلام افزایش نرخ بهره و وعده ثبات موقت، چشم‌انداز آتی را آرام کنند، با این حال، تأکید کارشناسان بر این است که مقابله با بی‌ثباتی تنها با ابزار مالی ممکن نیست و نیاز به گفتمان مشترک و اقدامات ملموس ضدفقر و بیکاری مثل گسترش بیمه‌های اجتماعی و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک دارد.

در کره‌جنوبی و در بحبوحه ناآرامی سیاسی و اقتصادی اخیر، تحلیلگران بر ضرورت تقویت شبکه‌های حمایت اجتماعی و ثبات سیاسی تأکید داشتند، از جمله پیشنهادهای آنها افزایش کمک‌های معیشتی برای خانوارها، بیمه بیکاری و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک بود، زیرا این اقدامات می‌تواند اضطراب عمومی را تسکین دهد و بستر بهبود اقتصادی را فراهم کند. به بیان دیگر، فراهم کردن حمایت‌های اجتماعی گسترده کلید کاهش فشار روانی جمعی است.

مطالعات بین‌المللی از جمله توسط صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز نشان داده‌اند در بحران‌های بزرگ اقتصادی، شبکه‌های حمایتی رسمی مانند پرداخت یارانه نقدی، برنامه‌های اشتغال و ارائه خدمات اساسی شامل سلامت و آموزش رایگان برای خانوارهای آسیب‌پذیر بسیار اثربخش است. این یافته‌ها نشان می‌دهد گسترش خدمات اجتماعی در سطوح مختلف، می‌تواند به کاهش مضاعف ناامنی اقتصادی و اضطراب مردم کمک کند.

اهمیت سواد مالی و رسانه‌ای

یکی از چالش‌های دیگر در مواجهه با بحران اقتصادی، کمبود سواد مالی و رسانه‌ای در جامعه است. پژوهش‌های علمی نشان می‌دهد افرادی که با مفاهیم مالی مانند پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و بدهی آشنا هستند، قادرند به‌طور معقول‌تری در شرایط ناطمینانی برنامه‌ریزی کنند و از ریسک‌های بزرگ دوری کنند. بررسی‌های مختلف نشان داده‌اند افزایش سواد مالی می‌تواند تاب‌آوری مالی را افزایش و ریسک‌هایی مانند بدهی بیش از اندازه را کاهش دهد.

بنابراین اطلاع‌رسانی به مردم درباره مدیریت بودجه خانوار، تنوع‌بخشی به دارایی‌ها و پرهیز از خرید هیجانی کالا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از سوی دیگر، سواد رسانه‌ای به مردم کمک می‌کند تا بین اخبار معتبر و شایعات تمایز قائل شوند.

همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، رسانه‌ها می‌توانند در کنترل انتظارات نقش ایفا کنند، اما در عین حال باید مخاطب نیز توان تشخیص اطلاعات درست را داشته باشد. طبق یک تحلیل اقتصادی، اهمیت ویژه سواد رسانه‌ای مخاطبان برای تشخیص منابع معتبر و استفاده مناسب از رسانه‌هاست تا از اثرات منفی اخبار نادرست بر ثبات بازار جلوگیری شود. بر این اساس، آموزش نحوه صحیح استفاده از شبکه‌های اجتماعی، نقد اخبار و جلوگیری از ترویج اطلاعات نادرست می‌تواند در کاهش هیجان منفی مؤثر باشد.

توصیه‌ها و راهکارهای عملی

با توجه به آنچه گفته شد، ضروری است هم دولت و هم دیگر بازیگران اجتماعی برخی تدابیر را اتخاذ کنند که یکی از آنها شفافیت و اطلاع‌رسانی هوشمندانه دولت است. دولت باید با صداقت و جزئیات کافی، تصویر آینده اقتصاد را برای مردم تشریح کند تا انتظارات تورمی مهار شود. توصیه می‌شود نهادهای رسمی با انتشار گزارش‌های منظم مثلاً از ذخایر ارزی، تولید کالاهای اساسی و برنامه‌های حمایتی و سخنرانی‌های صریح، اضطراب را کاهش دهند، همچنین برنامه‌ریزی بلندمدت اقتصادی برای نشان دادن ثبات مانند تنوع‌بخشی به بازارها و سرمایه‌گذاری عمومی ضروری است. اینها در شرایطی است که تحلیلگران می‌گویند اثر واقعی مکانیسم ماشه محدود است و با برنامه‌ریزی هوشمندانه می‌توان آثار روانی آن را کاهش داد.

رسانه، مهم‌تر از اقتصاد

بحران‌های سیاسی و اقتصادی بزرگ، بار روانی سنگینی بر دوش جامعه می‌گذارد که برای مدیریت آن نمی‌توان صرفاً به سیاست‌های اقتصادی موقت اکتفا کرد. تجربه نشان می‌دهد ترکیب جامعه‌شناختی و روان‌شناختی از جمله تقویت شبکه‌های اجتماعی پشتیبان، گفتمان صریح و شفافیت دولتی، آموزش مهارت‌های مقابله فردی و حمایت اجتماعی می‌تواند به واکسینه‌سازی روانی جامعه در برابر تلاطم‌ها کمک کند. در محیطی که اخبار ناطمینانی سریع منتشر می‌شود، ثبات روانی در گرو اطمینان‌بخشی قوی، اعتمادسازی و همکاری همه‌جانبه است. گزارش‌های بین‌المللی و داخلی نشان می‌دهند کشورهایی که در مواجهه با بحران‌ها پیش‌دستی کرده و تاب‌آوری اجتماعی و اجتماعی را تقویت نموده‌اند، کمتر دچار ناآرامی شده‌اند، بنابراین وظیفه همه نهادها دولتی، رسانه‌ها، بخش خصوصی و مدنی است که با عزمی هماهنگ، این اهرم‌های روانی را فعال و مردم را در مسیر آرام‌سازی روانی و ثبات اقتصادی هدایت کنند.

تحقیقات و گزارش‌های معتبر داخلی و بین‌المللی از جمله صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی، رسانه‌های تحلیلی و پژوهش‌های دانشگاهی نشان می‌دهد تمرکز بر تقویت تاب‌آوری اجتماعی و حمایت‌های روانی تا حد زیادی از پیامدهای تهدیدکننده بحران‌های اقتصادی کاسته است.

یادداشت

سید جواد شیخ‌الاسلامی*

بازی، زندگی است؟ تحلیل یک زیست‌جهانی‌شدن

چگونه جهان‌های مجازی، از حاشیه به متن زندگی روزمره ایرانیان کوچ کردند و نقش‌های اجتماعی جدیدی تعریف می‌کنند؟

دیگر نمی‌توان بازی‌های رایانه‌ای را صرفاً یک «سرگرمی» دانست. آنچه زمانی ابزاری برای پر کردن اوقات فراغت نوجوانان بود، اکنون به «زیست‌جهانی» پیچیده تبدیل شده‌است که اقتصاد، هویت، ارتباطات و احساس موفقیت میلیون‌ها نفر، از نوجوان تا میانسال، را در خود تعریف می‌کند. این مقاله بر اساس صحبت‌های هادی حجازی‌فر (در مقام یک گیمر) در گفت‌وگوی طنز با امیرحسین قیاسی در برنامه «نیمه‌شب» تنظیم شده است. هدف، قضاوت درباره خوب یا بد بودن این پدیده نیست، بلکه واکاوی آن به عنوان یک واقعیت اجتماعی اثرگذار است.

۱- اقتصاد گیمری: بازتعریف مفهوم «خرج کردن» و «دارایی»

یکی از کلیدی‌ترین نکات در این مصاحبه، تخصیص منابع مالی است: «روزی سه ساعت و میلیون‌ها تومان هزینه این تفریح می‌کنم» و «هزینه کفش و لباس نمی‌کنم ولی توی بازی خرج می‌کنم». این گزاره‌ها نشان از یک اولویت‌بندی اقتصادی کاملاً جدید دارد. برای گیمر، «ارزش» در چیزی نیست که جامعه سنتی‌تر آن را «کالای ماندگار» می‌داند (مانند کفش و لباس)، بلکه در «تجربه» و «دستاورد دیجیتال» نهفته است.

• سرمایه‌گذاری روی لذت و هویت: هزینه کردن در بازی، سرمایه‌گذاری روی کیفیت زندگی لحظه‌ای و همچنین ساخت یک هویت مجازی قدرتمند است. خرید یک آیتم خاص، تنها یک خرید نیست؛ یک ارتقای شخصیت و یک نشانه اجتماعی درون جامعه بازی است.

• بازدهی سریع‌تر: جمله «در زمان کمتر، دارایی بیشتری به دست می‌آورم» به شکلی تلویحی به ناکارآمدی یا کندی سیستم‌های اقتصادی در دنیای واقعی اشاره دارد. در بازی‌ها، قواعد شفاف هستند، پاداش زحمت بلافاصله داده می‌شود و احساس پیشرفت ملموس است. این در مقابل تجربه بسیاری از جوانان در دنیای واقعی قرار می‌گیرد که ممکن است احساس کنند بین تلاش و نتیجه ملموس فاصله زیادی وجود دارد.

۲- جهان به مثابه میدان بازی: دیپلماسی عمومی و هویت ملی در فضای مجازی

عبارت «پرچم ایران را در جهان در گیم بالا می‌بریم» از جالب‌ترین و پراهمیت‌ترین بخش‌های این مصاحبه است. جهان‌های بازی‌های آنلاین، به میادین جدیدی برای نمایش ملیت و رقابت‌های فراملی تبدیل شده‌اند.

• رقابت بدون مرز: برای بسیاری از جوانان ایرانی که امکان سفر و تعامل مستقیم با جهانیان را ندارند، بازی‌های آنلاین به یک پنجره بی‌بدیل تبدیل شده‌اند. آنجا می‌توانند در یک زمین بازی برابر (حداقل از نظر تئوری) با رقیبان از هر کجای جهان رقابت کنند و پیروزی‌های خود را به نام ایران ثبت کنند. این یک شکل کاملاً جدید از «دیپلماسی عمومی مردمی» است.

• ساخت هویت جمعی: این احساس تعلق به یک جامعه بزرگ‌تر (ایران) در فضای مجازی، به تقویت حس ملی‌گرایی در نسل جدید کمک می‌کند، البته در قالبی کاملاً مدرن و دیجیتال.

۳- جامعه‌پذیری موازی: بازی به عنوان بستر ارتباطی امن‌تر

نکته عمیقاً تأمل‌برانگیز، مقایسه فضای اجتماعی بازی با دنیای واقعی است: «توی گیم بیشتر از جاهای دیگه راحتم و با مردم ارتباط می‌گیرم، اونجا با آدم، واقعی برخورد می‌کنند».

• فرار از پیچیدگی‌های اجتماعی: به نظر می‌رسد برای این فرد، بازی فضایی است که قواعد ساده‌تر و شفاف‌تری دارد. معیارهای قضاوت در بازی اغلب بر اساس مهارت، تعهد تیمی و عملکرد است، نه تنها ظاهر، قومیت، یا طبقه اجتماعی. این یک «برابری‌خواهی مبتنی بر شایستگی» ارائه می‌دهد که در دنیای واقعی یافتن آن دشوارتر است.

• گسترش دایره ارتباطات: «با همه دنیا با هر زبانی در ارتباطم»: بازی‌های آنلاین، مهارت‌های ارتباطی فرامرزی و یادگیری زبان‌های جدید را به شیوه‌ای عملی تقویت می‌کنند. این فرصتی است که در «واقعیت» و با محدودیت ارتباطی تنها با فارسی‌زبانان و ترک‌زبانان، کمتر فراهم می‌شود.

۴- جبران کمبودها: بازی به عنوان جایگزین موفقیت

شاید حس‌برانگیزترین بخش، اعتراف به این باشد: «توی گیم بیشتر از زندگی موفقیم. اونجا جزو ۱۰۰ نفر اول دنیا هستم». این جمله یک زنگ هشدار جدی برای جامعه است.

• احساس موفقیت شبه‌واقعی: بازی‌ها به طور هوشمندانه‌ای سیستم‌های پاداش‌دهی طراحی می‌کنند که احساس پیشرفت و موفقیت فوری را به کاربر القا می‌کنند. وقتی فردی در دنیای واقعی احساس کند که نمی‌تواند به چنین جایگاه و شناسایی دست یابد، طبیعتاً به سمت جهانی کشیده می‌شود که در آن قهرمان است.

• پناهگاه روانی: بازی می‌تواند به یک پناهگاه روانی در برابر استرس‌ها، ناامیدی‌ها و احساس شکست در زندگی واقعی تبدیل شود. این یک مکانیسم مقابله‌ای است، اما اگر از حد بگذرد، خطر وابستگی و فرار از واقعیت را به دنبال دارد.

تحلیل پایانی و هشدارها: مالکیت موقت در ملک شرکت ناشر

اینجاست که به نکته هوشمندانه پایانی متن اشاره شده بازمی‌گردیم: «یادمون باشه اونجا مال ما نیست، ملک شخصی شرکت ناشر بازی است که به ما اجازه اسکان موقت داده.»

این یک خودآگاهی حیاتی است. تمامی این سرمایه‌گذاری عاطفی، مالی و زمانی روی یک پلتفرم خصوصی و خارج از کنترل کاربر انجام می‌شود. قوانین می‌توانند تغییر کنند، حساب‌ها می‌توانند مسدود شوند و سرانجام یک روز بازی برای همیشه خاموش شود. این وابستگی عمیق به یک فضای غیردائمی، یک ریسک وجودی برای هویت ساخته‌شده در آنجا محسوب می‌شود.

نتیجه‌گیری: تعادل در دو جهان

پدیده «زندگی به سبک گیمری» یک پاسخ پیچیده و چندبعدی به شرایط اجتماعی، اقتصادی و روانی معاصر است. از یک سو، می‌تواند فضایی برای جبران کمبودها، ایجاد ارتباطات جدید و تقویت هویت ملی باشد. از سوی دیگر، خطر ایجاد یک «واقعیت جایگزین» را دارد که ممکن است فرد را از مشارکت در بهبود شرایط زندگی واقعی غافل کند.

وظیفه نهادهای اجتماعی، خانواده‌ها و حتی خود جامعه گیمرها نیست که این پدیده را تقبیح یا تقدیس کنند، بلکه درک آن به عنوان یک واقعیت قدرتمند و یافتن راه‌هایی برای تعادل‌بخشی بین این دو جهان است. شاید درس بزرگ این باشد که دنیای واقعی باید از مکانیسم‌های جذاب، شفاف و پاداش‌دهنده جهان‌های مجازی بیاموزد تا بتواند دوباره اعتماد و مشارکت نسل جوان را جلب کند. در غیر این صورت، خطر آن است که بازی از «بخشی از زندگی» به «تمام زندگی» برای بسیاری تبدیل شود، در حالی که ما تنها «مستأجرانی موقتی» در جهان‌هایی هستیم که دیگران برایمان ساخته‌اند.

* کارشناس فضای مجازی